

Sociální pedagog a možnosti uplatnění ve školském systému

Ivana Janečková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivana JANEČKOVÁ**
Osobní číslo: **H118103**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Sociální pedagog a možnosti uplatnění ve školském systému**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na sociální pedagogiku a sociálního pedagoga obecně, jeho kompetence a uplatnění v různých rezortech,
  - na komparaci (srovnání) pojetí sociální pedagogiky a sociálního pedagoga různých autorů,
  - na možnosti uplatnění sociálního pedagoga ve školském systému, náplň jeho působení, pomoc při řešení sociálně patologických jevů a jiných výchovných problémů.
- Součástí práce bude kvantitativní výzkum zaměřený na potřebu sociálního pedagoga ve školách.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Jedlička, R., Koťa, J. **Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.** Praha: Karolinum, 1998.

Jedlička, R., Klíma, P., Koťa, J., Němec, J., Pilař, J. **Děti a mládež v obtížných životních situacích. Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí.** Praha: Themis, 2004.

Kraus, B. **Sociální aspekty výchovy.** Hradec Králové: Gaudeamus, 1998.

Kraus, B., Poláčková, V., et al. **Člověk – Prostředí – Výchova. K otázkám sociální pedagogiky.** Brno: Paido, 2001.

Průcha, J. **Moderní pedagogika.** Praha: Portál, 1997.

Tuggener, H. **Sociální pedagog – profesní model.** Ethum 1995, č. 8/9, s. 47–54.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

PhDr. Miloš Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

IVANA JANEČKOVÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 16. 3. 2016

Janečková

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Sociální pedagog a možnosti uplatnění ve školském systému. Bakalářská práce se zabývá historií sociální pedagogiky, sociální pedagogikou jako studijním programem, možnostmi uplatnění sociální pedagogiky ve školách a dotazníkovým výzkumem.

Klíčová slova:

Sociální pedagog, dítě, mladiství, krizový pomocník, sociální pedagogika, sociálně-patologické jevy, profil absolventa, školský systém.

ABSTRACT

Social educator and possibility of usage in the school system. This thesis deals with the history of social pedagogy, social pedagogy as an educational program, professional opportunities for social education in schools and research.

Keywords:

The social educator, children, adolescents, emergency assistant, social education, socio-pathological phenomena, graduate profile, school system.

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 HISTORIE SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY	10
1.1 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA VE SVĚTĚ	10
1.2 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA V ČESKÝCH ZEMÍCH	12
1.3 KOMPARACE POJETÍ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY	14
2 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA JAKO STUDIJNÍ PROGRAM	17
2.1 VYMEZENÍ STUDIJNÍHO OBORU SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA	17
2.2 PROFIL ABSOLVENTA STUDIJNÍHO OBORU SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA	23
3 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA VE ŠKOLSKÉM SYSTÉMU	24
3.1 VYMEZENÍ PROFESE SOCIÁLNÍ PEDAGOG	24
3.2 MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA VE ŠKOLSTVÍ	28
3.3 MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ V JINÝCH RESORTECH (INSTITUCÍCH)	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 VÝZKUM	33
4.1 CÍL, METODY VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ	33
4.2 VÝBĚR RESPONDENTŮ	35
4.3 VLASTNÍ VÝZKUM	36
4.4 ANALÝZA A PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	36
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	49
SEZNAM OBRÁZKŮ	50
SEZNAM GRAFŮ	51
SEZNAM PŘÍLOH	52

ÚVOD

Téma „Sociální pedagogika a možnosti uplatnění ve školském systému“ jsem si zvolila proto, že se v současné společnosti objevují nové sociálně patologické jevy, které je nutné nějakým způsobem řešit a absolventi sociální pedagogiky tomu mohou velmi přispět. Toto téma je v současné době velmi aktuální.

V současné společnosti se objevují nové sociálně - patologické jevy, které je třeba řešit. Především se jedná o nárůst agresivity u mládeže, špatnou komunikaci rodičů a škol, nárůst různých závislostí atd. K řešení těchto sociálně - patologických jevů, k minimalizaci negativních dopadů a k předcházení jejich vzniku mohou pomoci absolventi oboru Sociální pedagogika. Tento obor se v ČR realizuje poměrně krátkou dobu.

Neměnný postoj k sociálním pedagogům má sama společnost, neboť dosud nebyl sociální pedagog prosazen do katalogu pedagogických profesí (jako speciální pedagog, pedagog volného času nebo vychovatel). Následek toho je, že vysoce vzdělaní a připravení odborníci nejen pro řešení sociálně - patologických jevů, ale i pro rodinu, výchovná zařízení, prevenci, volný čas, nemohou získat odpovídající profesní uplatnění, z důvodu neznalosti budoucích zaměstnavatelů, kam sociálního pedagoga na svém pracovišti zařadit.

V první kapitole jsem se ohlédla za historii sociální pedagogiky, jak ve světě, tak i v českých zemích. Dále se zabývám komparací pojetí sociální pedagogiky různých autorů. Ve druhé kapitole se pokouším vymezit studijní obor Sociální pedagogika a profil studenta tohoto oboru. V poslední kapitole jsem se zaměřila na přiblížení profese sociální pedagog a možnosti jeho uplatnění v různých institucích, včetně školství.

V empirické části jsem pomocí dotazníků a rozhovorů hledala odpověď na mnou položené otázky: "Jak by mohla práce sociálního pedagoga zkvalitnit výchovu a vzdělávání žáků ve škole" a "Pohled pedagogů na profesi sociálního pedagoga". Závěr empirické části je věnován analýze a prezentaci výsledků mého výzkumu.

Cílem mé práce je zjistit, jaká je informovanost studentů a pedagogů o profesi sociálního pedagoga ve školství a jeho zařazení mezi pedagogické profese.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. HISTORIE SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY

1.1 Sociální pedagogika ve světě

Ač by se mohlo zdát, není Sociální pedagogika zdaleka vědní disciplínou novou. O společenských zřetelích rozmlouval už Platón, když zdůrazňoval spojitost výchovy k přípravě člověka pro jeho sociální umístění. Ale lze objevit i starší zdroje, např. babylonské, egyptské, asyrské.¹

Ve středověku nabývá velkého rozměru náboženství. To se odráží v orientaci výchovy i společenském uspořádání. Církevní instituce se vývojem doby stávaly prvními organizacemi, které se staraly o potřebné a začaly fungovat také jako výchovná zařízení.

Za výrazného představitele pedagogiky, jenž bývá prohlašován mnohdy za předchůdce sociální pedagogiky, je pokládán Pestalozzi. S pojmenováním sociální pedagogika se u něho zatím nesetkáváme, na druhé straně jeho výchovné postoje už měly jednoznačně sociálně - pedagogickou orientaci. Wroczyński připomíná, že Pestalozzi ve svém díle Lienhard a Gertruda vyjádřil pedagogické ideje o výchovném poslání prostředí, o nezbytnosti promyšlených činností při formování kladných podnětů v prostředí, které jsou totožné s cíli promyšlené výchovné práce.²

Sociální pedagogika získala svůj název podle Diesterwega, který toto označení použil ve svém díle *Rukověť vzdělání pro německé učitele*, ale dále jej nerozvinul.

Mluvíme-li o *sociální pedagogice v Evropě*, největší rozmach zaznamenala v Německu od druhé poloviny 19. století, změnou sociální situace po průmyslové revoluci. Za zakladatele sociální pedagogiky bývá považován Natorp, novokantovsky orientovaný filozof a pedagog. Pojmenování sociální pedagogika poprvé užil ve spise "*Religion innerhalb der Grenzen der Humanität*". Snažil se o filozofické opodstatnění sociálního cíle výchovy. Cíl sociálního vývoje spatřoval v ideální společenské celistvosti, k níž má výchova přispívat formováním individuálních mravních vlastností lidí.

---

¹ Klapilová, S.: Kapitoly ze sociální Pedagogiky. Olomouc 1996, s.7.

² Wroczyński, R.: Sociálna pedagogika. Bratislava 1968, s.32.

Podle Bergmanna, který své názory vyjádřil ve svém díle "*Soziale Pädagogik*", má sociální pedagogika vystřídat pedagogiku individuální. Jako další představitele německé sociální pedagogiky mohou uvést např. Bäumerovou, Mollenhauera nebo Schillinga.

Sociální pedagogika v Polsku má mnohem větší tradici než u nás a tak hned těsně po válce vzniká první katedra sociální pedagogiky pod vedením významné odbornice Radlinské v Lodži. Po roce 1950 byla sice rovněž oficiálně zrušena, stejně jako ostatní pracoviště sociální pedagogiky, avšak hned v roce 1957 (po Stalinově smrti) se konal první sjezd sociálních pedagogů, formuje se sociální pedagogika jako obor, vzniká katedra sociální pedagogiky na univerzitě ve Varšavě (pod vedením Wroczyňského) a postupně na dalších vysokých školách.³

Polští autoři se zaměřovali na tzv. přirozené klima výchovy, k němuž přiřazují rodinu, vrstevnické skupiny a místní prostředí. Nemalou péči věnovali mimoškolní výchově, zvláště výchově ve volném čase a výchově jak nejvhodněji využít volný čas. Polská sociální pedagogická škola má řadu vynikajících badatelů např. Wroczyňského, Kamiňského, Pilcha a další.⁴

Do roku 1992 byly dějiny České a Slovenské republiky společné. Tedy i stav sociální pedagogiky. Její vznik datujeme do období asi před 20 lety. Od 1. 1. 1993 se ubíraly oba státy vlastní cestou. Od tohoto data se liší i vývoj sociální pedagogiky.⁵

Za zakladatele slovenské sociální pedagogiky je považován Baláž, který zkoumal sociální podmíněnost výchovy. Neopomenutelnou autorkou je Bakošová, zaměřuje se na vliv školy a rodiny. Dalšími představiteli slovenské sociální pedagogiky jsou např. Hroncová, Emmerová, Ondrejkovič a další.

Sociální pedagogika na Slovensku má náskok vůči české v zákonodárném ukotvení. Profese sociálního pedagoga je na Slovensku zákonodárně upravena a to Zákonem o výchově a vzdělávání č. 245/2008 Z.z. platným od 1.9.2008, který zvýšil možnosti

---

³ Kraus, B., Poláčková, V., et al. *Člověk - Prostředí - Výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, s. 10

⁴ Klapilová, S.: *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc, 1996, s. 10.

⁵ Čerešňová, M.: *Sociální pedagog – teoretická reflexe a praktické možnosti.*, Bakalářská práce, Brno 2011, s. 11.

uplatnění sociálního pedagoga v praxi. Na Slovensku může být Sociální pedagog zaměstnán ve školských zařízeních výchovného poradenství a prevence, dále pak v systému škol od mateřských až po střední a ve speciálních výchovných zařízeních.

Ve škole může sociální pedagog pomáhat v oblasti předcházení sociálně patologických jevů. Další zákonodárné ukotvení této profese je v zákoně č. 448/2008 Z. z., o sociálních službách, platným od 1. 1. 2009 a zčásti v zákoně č. 205/2008 Z. z., o sociálně-právní ochraně dětí a sociální kuratele, kde může sociální pedagog působit, pokud má získané pedagogické vzdělání. Vzdělání ve studijním oboru Sociální pedagogika je respektováno i v jiných orgánech státní správy, probační a mediační službě, vězeňské službě atd.⁶

1.2 Sociální pedagogika v českých zemích

Sociální pedagogika v Čechách sahá do 17. stol. a je orientovaná na pomoc bližním, chudým, nemocným, duchovně strádajícím, vyřazeným ze společnosti.

Počátky sociální pedagogiky u nás jsou spojovány s Lindnerem, prvním profesorem pedagogiky na Karlově univerzitě. Tak jako němečtí pedagogové zdůrazňuje výchovu k cílům společenským nikoliv k individuálním.

Nejvíce se sociální pedagogika rozvíjela v období první republiky. Významně se o ni zasadil profesor sociologie Bláha, který ve svém díle *"Sociologie dětství"* zdůrazňuje zkoumat vliv sociálního prostředí na jedince v praktické činnosti.

Jistou výjimku mezi všemi prvorepublikovými příspěvky k sociální pedagogice byla monografická práce Velinského *"Individuální základy sociální pedagogiky"*, kde se autor pokusil o vymezení oboru a úkolů sociální pedagogiky. Podle něho je předmětem sociální pedagogiky rozvoj všech dispozic osobnosti, které doznávají změny pod vlivem prostředí. Úkolem sociální pedagogiky je zjišťovat činitele sociálního původu, mající vliv na sociální soužití osobnosti, vyhledávání všech činitelů, od kterých se odvíjí chování individua,

---

⁶ Čerešnová, M.: Sociální pedagog – teoretická reflexe a praktické možnosti., Bakalářská práce, Brno 2011, s. 11.

diagnostikovat stav vývoje a jeho transformace u konkrétní osobnosti, sledovat vývojové etapy a stanovovat uzlové body změn, podněcovat vývoj vhodnými metodami, přispívat k navazování sociální rovnováhy osobnosti.⁷

Díky závislosti na sociologii, v období po 2. světové válce, vymizela sociální pedagogika spolu s ní. Ojedinělou činnost projevil Chalupný v díle "*Pedagogika*", kde se snaží o vymezení sociální pedagogiky. Teprve v polovině šedesátých let se opět objevuje jak sociologie, tak sociální pedagogika, ale pouze jako pojem v rámci sociologie. Do roku 1990 její rozvoj stagnuje.

Jediný pedagog, který se opravdu hlásil k sociální pedagogice je Přadka, který se zasadil o vytvoření studijního programu Sociální pedagogika na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

K zásadním dílům u nás bezpochyby řadíme monografii Krause "*Základy sociální pedagogiky*". Toto dílo předkládá souhrnný vývin sociální pedagogiky od jejího zrodu po současnost. Představuje principy sociální pedagogiky jako vědní obor. Soustředí se především na působení prostředí na individuum, jednak přirozeného tak i na prostředí školních zařízení. Detailně rozebírá možnosti uplatnění sociální pedagogiky v praxi.

Kraus spolupracoval na dalších dílech. Kraus, Poláčková v knize "*Člověk, prostředí, výchova*" popisuje sociální pedagogiku jako vědní obor, předkládá přesný ideál sociálního pedagoga. Řadí sociálně-pedagogické působení mezi pomáhající profese. Koncentruje se na sociální vymezení výchovy. Za podstatné faktory vývoje individua pokládá rodinu, školu, prostředí, vrstevnické skupiny.⁸

Mezi další autory sociální pedagogiky u nás lze uvést např. Pechu, Mouchu, Haškovce, Klímu, Klapilovou, Mühlpachra a další.

---

⁷ Kraus, B., Sýkora, P.: Sociální pedagogika I. Brno, 2009, s. 6.

⁸ Čerešnová, M.: Sociální pedagog – teoretická reflexe a praktické možnosti. Brno, 2011, s. 4.

1.3. Komparace pojetí sociální pedagogiky

Protože se sociální pedagogika stále vyvíjí, různí se i pohledy a názory na ni. Předkládám několik názorů na sociální pedagogiku a začnu u německých pedagogů, kde je sociální pedagogika nejvíce rozvinuta.

Haase K. - sociální pedagogika je nauka o výchově k mravně sociálnímu chování.

Mollenhauer K. - sociální pedagogika je systém společenské vývojové pomoci, které má být použito v konfliktních místech společnosti.

Wilhelm T. - sociální pedagogika je pouze historický pojem k označení veřejné péče o mládež v období mezi oběma světovými válkami.

Pfaffenberger H. - sociální pedagogika je psychosociální životní pomoc v přizpůsobování, vývoji, zrání a vzdělávání.

Tillmann K. J. - definuje sociální pedagogiku jako teorii a terapii socializačních konfliktů

Keil S. - sociální pedagogiku lze chápat jako teorii speciální sociální pomoci - je to věda zabývající se možnostmi sociální výchovy a sociální práce.

Chlup O. - sociální pedagogiku chápe jako normativní vědu, která stanoví cíle výchovy a jejich sociální dimenzi

Kádner O. - uvádí, že je jedna pedagogika, jež je zároveň individuální i sociální.

Baláž O. - v 80. letech definuje sociální pedagogiku jako hraniční disciplínu mezi pedagogikou a sociologií, která zkoumá z výchovně-vzdělávacích aspektů vztahy mezi jednotlivcem a společností a výchovně-vzdělávací procesy v samotných sociálních institucích.⁹

Baláž O. - v 90. letech definuje sociální pedagogiku takto: *"Řeší vztahy výchovy a sociálního prostředí, podílí se na vymezování cílů výchovy, zkoumá výchovné aspekty socializačních procesů a přispívá k utváření a rozvoji osobnosti ve výchovně vzdělávacím procesu v rodině, ve škole, i ve volném čase, zájmové a pracovní činnosti."*¹⁰

Kraus B. a Poláčková V. - jsou přesvědčeni, že jde o speciální pedagogickou disciplínu s poněkud zvláštním charakterem, a tím je transdisciplinárnost.

Hradečná M. - je přesvědčená, že překračuje orientaci omezenou školou a projevuje se v celistvosti školní a mimoškolní problematiky, ve spolupráci či protichůdnosti školních

---

⁹ Klapilová, S.: Kapitoly ze sociální pedagogiky. Olomouc, 1996, s. 9 -11.

¹⁰ Baláž, O.: Sociální pedagogika - problémy a perspektivy. In: Pedagogická revue 8/1991, s. 60.

a širších sociálních vlivů na jedince, v postavení jedince uvnitř sociálních skupin, vymezené nejen pozicí žáka, ale i jako součást různých sociálních skupin a společnosti vůbec.

Bakošová Z. - za předmět sociální pedagogiky považuje prostředí, jeho organizování podle individuálních potřeb jednotlivců. Místo sociální pedagogiky vidí všude tam, kde rodina a škola ztratila svoji funkci. Jde o pomoc osobnosti, péči o ni při různých sociálních problémech.

Klíma P. - sociální pedagogika představuje obor, který se soustřeďuje na otázky pomoci při utváření nejvhodnějšího životního způsobu jednotlivců, na zjednodušování procesu enkulturace a socializace a řešení, formy a zdroje konfliktních interakcí mezi jedincem a společností prostřednictvím procesů výchovy, vzdělávání, organizování prostředí, řízení různých činností.

Hroncová J. - uvádí různé přístupy v různé šíři pojetí sociální pedagogiky:

- Sociální pedagogika jako normativní věda, která studuje společenské cíle výchovy, resp. výchovné vzory ve vztahu k dané společnosti (P. Natorp, K. Mollenhauer).
- Sociální pedagogika jako věda, která studuje spojitost výchovy a prostředí a pedagogické péče (H. Radlinská, R. Wroczyński, H. Nohl, M. Přadka).
- Sociální pedagogika jako odezva na problémy moderní společnosti (H. Marburger).
- Sociální pedagogika jako věda o všech sociálních stránkách výchovy (O. Baláž, B. Kraus).
- Sociální pedagogika jako terciální výchovná instituce, jejímž základem je sociální pomoc dětem a mládeži (J. Schilling).
- Sociální pedagogika jako věda, která se zabývá odlišností sociálního chování (H. Huppertz, P. Gabura).
- Sociální pedagogika jako věda, která zkoumá otázky výchovy člověka, jeho právního nároku na výchovu a vzdělání (H. Lukas, L. J. Mees).
- Sociální pedagogika jako teorie sociální práce (P. Ondrejko).
- Sociální pedagogika jako uplatnění konkrétní sociální etiky a rozvíjení výchovy a prosociálního chování (Š. Strieženec).¹¹

---

¹¹ Kraus, B., Poláčková, V., et al.: Člověk - Prostor. - Výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. s. 13-14

Lipkowski O. - sociální pedagogika je částí pedagogiky, zabývá se problematikou výchovy závislé na procesu industrializace, technizace, rozvoje forem spoluzití i změnách společensko-právních norem.¹²

Z toho lze usoudit, že v sociální pedagogice jde o sociální stránku výchovy a vývoj jedince. Je zaměřena na výchovu zejména u ohrožených a sociálně znevýhodněných dětí a mládeže, i dospělých. Snaží se o výchovu ke svépomoci, k obnovení normality jedince a o vylepšení společenských podmínek.

---

¹² Kraus, B., Poláčková, V., et al.: Člověk - Prostředí. - Výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. s. 14

2. SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA JAKO STUDIJNÍ PROGRAM

2.1 Vymezení studijního oboru sociální pedagogika

Nesoulad v pojetí povolání sociálního pedagoga se projevuje ve způsobu výkladu oblastí vzdělávání sociální pedagogiky na českých univerzitách a vysokých školách.

Obor sociální pedagogika si pokládá za úkol přichystat specialisty – sociální pedagogy, kteří budou mít schopnost uplatnit se v práci s dětmi, mládeží a dospělými v oblasti školství, státních i nestátních institucích, sociálních služeb, zdravotnictví, volnočasových aktivit, a v mnoha jiných oblastech. A že jde o důležitou a nezbytnou disciplínu dokazuje i skutečnost, že se daným oborem vzdělávají studenti na šesti univerzitách v České republice. Avšak ani v současné době není dostatečně upraven profil profese sociálního pedagoga, jeho způsobilost, podmínky pro vykonávání profese a možnosti pracovního zařazení. Absolventi sice nalézají uplatnění ve veškerých typech poradenských, školských i zdravotnických institucí, pomáhajících profesí, ale pokaždé zastávají odlišnou pozici podle katalogu práce (asistent pedagoga, metodik prevence, terénní pracovník, výchovný poradce,...).

Studijní plán je orientován na získání teoretických znalostí založených na současném postavení vědeckého poznání, zkoumání a rozvoje v sociální pedagogice, na zvládnutí jejího použití v práci se žáky a studenty i v dalších činnostech v různých resortech a především v nových pozicích, které kladou vysoké požadavky na sociálně pedagogické působnosti. Kompetence tohoto oboru s orientací na školství se objevuje ze současných potřeb profesních norem a pravomocí v oblasti potřeb profesních standardů a kompetencí v rámci požadavků MŠMT.

Akcent je pokládán na studium ve spojitostech, v pochopení a působení na kvalitu a efektivnost osobní činnosti se žáky a studenty, s rodiči, společenskou funkčnost vzdělávacích systémů a jejich uspořádání na státní, regionální a místní rovinu. Náplň studia je určena se zřetelem na měnící se požadavky profese, řešení soudobých potíží, sledování

a kladné působení sociálních metod a systémů se zdůrazněním na předcházení sociálně patologických jevů.¹³

Když vezmeme v úvahu, s jak rozsáhlou oblastí problémů se sociální pedagog setkává u svých klientů, je nepochybné, že ani sebemenší erudice či cvičení jej na ně nemůže dostatečně připravit. Důkladná teoretická a praktická odborná příprava je velmi podstatná, ale profesionálem se člověk stává díky praxi. Postupující proces sebepoznávání a kvalitní zpětná vazba jak z vlastní praxe, tak z nejbližšího okolí pro to vytvářejí vhodné podmínky.

U zájemců o studium oboru Sociální pedagogika se předpokládají osobnostní předpoklady pro práci s lidmi, komunikativní dovednosti korespondující s perspektivou vykonávat profesi sociálního pedagoga v primární, sekundární i terciární sféře sociální intervence; fyzická a mentální způsobilost pro zvládání mezních situací v sociálně pedagogické praxi.

Úkolem studijního oboru sociální pedagogika je vzdělávání náležitě vybavených profesionálů, kteří mohou najít uplatnění v široké oblasti společenského života (práce s dětmi, mládeží i dospělými, zdravotnictví, školství, resort spravedlnosti a vnitra, sociální sféra....).

Vysokoškolská profesní příprava je jenom jedno ze stadií procesu celoživotního vývoje rozhodujících kompetencí. Osobní rozvoj pojímá rozsáhlou oblast. Každý jedinec si musí vymezit své priority a svůj směr sám.¹⁴

Protože každá střední i vysoká škola má své zaměření sociální pedagogiky, přiblížím náplň některých z nich.

Univerzita Palackého v Olomouci

Z širšího pohledu se sociální pedagogika věnuje otázkám výchovného procesu a výchovným oblastem s důrazem kladeným na působení prostředí. Jde především o působení v oblastech mimo výuku (mimoškolní zařízení) a ve volném čase nejen u osob,

---

¹³ Jůzl M., et al.: Metody sociálně výchovné práce. IMS Brno:Bonny Press, 2012, s. 39-40.

¹⁴ Chudý, Š., Numeister, P., Jůvová, A. a et. al. Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí. Brno: Paido, 2010, s. 138.

kteří jsou ohroženi sociální exkluzí. Při vzdělávání v této oblasti je přikládán důraz na znalosti z oblasti sociální pedagogiky a začlenění získaných znalostí do rozsáhlého teoretického okruhu souvisejících oborů. Výchovné působení sociálního pedagoga vyžaduje znalosti z oborů pedagogika, filozofie, psychologie a etopedie, aby byl vybaven nezbytným teoreticko-filozofickým základem pro praxi. Dále se studium věnuje rozvoji nezbytných dovedností pro získání potřebných kompetencí, které jsou nezbytné při práci s dětmi a mládeží, především při volnočasových aktivitách.

"Cílem studia je tedy nejen získání potřebných kompetencí pro výkon povolání v oblasti sociální pedagogiky, které je založeno na hlubokém teoretickém základě a následném převedení teoretických poznatků do praxe, ale také celkové prohloubení sociálního, kulturního, vzdělanostního přehledu absolventa. V neposlední míře pak bude dáván důraz na hodnotový rozhled absolventa se zaměřením na křesťanské hodnoty. V průběhu studia studenti absolvují vychovatelské praxe ve školních či mimoškolních zařízeních pro děti a mládež, event. na letních táborech; dále pak praxe v řízení volnočasových aktivit dětí a mládeže např. v Domech dětí a mládeže, Střediscích pro mládež apod."¹⁵

Filosofická Fakulta Univerzity Karlovy Praha (FF UK Praha)

Studium je zaměřeno na komplexní orientaci v sociálně pedagogické oblasti, tak aby byly absolventi schopni rozpoznat a řešit sociální situace, jež bývají původcem vzniku problému nejen jedince, ale i skupin. Zároveň jsou připravováni ke schopnosti uskutečňovat osobnostní, sociální a mravní výchovu. Mimo vysoké odbornosti se absolventi vyznačují vlastním tvůrčím myšlením, schopností použít získané znalosti a dovednosti v praxi, přizpůsobivostí a flexibilitou, způsobilostí hledat, a vyhodnocovat informace a schopností umět provádět efektivní rozhovor s klientem i s kolegy. Absolvent umí motivovat a vést pracovní tým, má přehled ve složitých životních situacích a je schopný vzít na sebe rizika při uplatňování rozhodnutí."

---

¹⁵ <http://www.upol.cz/skupiny..studijni-obory/obor/socialni-pedagogika/> [13. 4. 2013]

"Uplatnění absolventů lze vidět v např. v systémech preventivně výchovné péče (krizová centra, střediska pro mládež), ve školách v oblasti primární prevence, školního poradenství a v oblasti osobnostně sociální výchovy, v institucích ústavní a ochranné výchovy, ve střediscích volného času, v neziskovém sektoru orientovaném na vzdělávání v sociální oblasti poskytování sociálních služeb atd."¹⁶

Pedagogicko - sociální fakulta Univerzity Hradec Králové (PsF UHK)

V programu bakalářského studijního Vychovatelství jsou uskutečňovány studijní obory Pedagogika volného času se specializací na tělesnou výchovu a sport a Sociální pedagogika se specializací v etopedii. Lze navázat magisterským studiem v oboru Sociální pedagogika zaměřeným na program Specializace v pedagogice.

"Cílem studia je vybavit absolventy teoretickými poznatky i dovednostmi pro oblast sociálně výchovné činnosti, prevence i terapie sociálně deviantního jednání, poradenství, diagnostikování prostředí i osobnosti. Všechny studované obory se zaměřují na profesní přípravu pracovníků, kteří směřují do vybraných pomáhajících profesí. Jedná se především o sociálně pedagogické specialisty, pedagogy volného času, výchovné pracovníky a sociální pracovníky."¹⁷

Institut mezioborových studií Brno (IMS Brno)

"Studium oboru Sociální pedagogika má širokospektrální společenský záběr a uplatnění absolventů, kteří se chtějí věnovat pomoci a vedení při vytváření životního způsobu jednotlivců, marginálních (okrajových, minoritních) skupin, sociálních skupin větších, ba i celé společnosti - usnadňování jejich socializace a enkulturace. Studium též vytváří vzdělanostní bázi pro výkon řídicích funkcí v institucích veřejné správy, neziskových i podnikatelských organizací."

---

¹⁶<http://pedagogika.ff.cuni.cz/node/20> [13. 4. 2013]

¹⁷<http://www.uhk.cz/cs-cz/fakulty-a-pracoviste/pedagogicka-fakulta/katedry-a-ustavy/katedra-socialni-pedagogiky/zakladni-informace/Stranky/default.aspx>, [13. 4. 2013]

Jde o vědní disciplínu s mezioborovým charakterem, soustřeďuje se na roli klimatu ve výchově, ve spojitosti nejen s problémy rizikových, ohrožených a znevýhodněných osob a skupin, ale i v souvislosti s celou společností. Základem je vytváření rovnováhy mezi potřebami jedinců a společnosti a napomáhat k nejvhodnějšímu způsobu života v daných společenských situacích. Cílem studia je dovednost orientovat se ve všech oborech spojených se Sociální pedagogikou, osobnostní vzdělávání studenta zaměřené na prohlubování sociálního, kulturního, a politického rozhledu.¹⁸

Univerzita Tomáše Bati Zlín (UTB Zlín)

Cílem oboru je připravit kompetentní pedagogické pracovníky pro oblast školství a sociálních služeb. Studenti si v průběhu studia osvojují teoretické znalosti z oboru pedagogiky, psychologie, sociologie a oborů všeobecného zaměření. Předměty mají interdisciplinární charakter, jsou sestavovány tak, aby postihovaly primární problémy, se kterými se sociální pedagog aktuálně setkává ve společnosti. Důraz je kladen na zkušenostní učení, tj. praktické aktivity studentů v samostatném projektování sledování a řešení problémů ve společnosti.

*"Absolvent oboru nachází uplatnění ve školských a mimoškolských zařízeních a v zařízeních poskytující sociální služby. Absolventi se uplatňují jako pedagogové volného času, asistenti pedagoga, vychovatelé a sociální pracovníci."*¹⁹

Střední škola pedagogicko-sociální Zlín (SSPGS Zlín)

Cílem studia je vybavit studenty dovednostmi potřebnými pro profesní uplatnění. Při studiu jednotlivých předmětů se uplatňují souvislosti s jinými předměty zprostředkováním průřezových témat. Pro uskutečnění vzdělávacích cílů a vývoje kompetencí ve školním vzdělávacím programu se upřednostňují metody, které směřují k rozvoji zásadních a odborných kompetencí, k uskutečnění průřezových témat a kladou důraz na osobní

---

¹⁸ <http://www.imsbrno.cz/cs/pro-uchazece/pozvani-do-studia-socialni-pedagogiky.html>, [13. 4. 2013]

¹⁹ <http://ects.utb.cz/plan/6766?lang=cs> [13. 4. 2013]

vzdělávací potřeby žáků. Výběr metod a forem výchovně vzdělávací práce souhlasí se stanovenými cíly ŠVP. Důraz je kladen na rozvoj myšlení a rozhodování, na dovednosti žáků řešit problémy, formulovat svůj názor a argumentovat, přistupovat k sociální činnosti s potřebnou dávkou vynalézavosti a činorodosti.²⁰

Vyšší odborná škola pedagogicko-sociální Kroměříž (VOŠPS Kroměříž)

Absolventi budou připravováni ke schopnosti orientovat se ve zvláštním sociálním prostředí, vést dialog s klienty i v terénu. Budou vybaveni rozpoznávacími schopnostmi, způsobilostí řídit, vést a organizovat. Studium podporuje rozvoj potřebných osobnostních kompetencí (sebedůvěry, sebeovládání, samostatného úsudku, kreativity, empatie aj.). Studenti přijmou vědomosti z psychologie a sociologie, zdravotnictví a sociální pedagogiky, naučí se orientovat v oblasti aplikované ekonomie, aktivně ovládat alespoň jeden světový jazyk.

"Absolventi najdou uplatnění v domovech mládeže, dětských domovech, střediscích volného času mládeže, dětských rehabilitačních a léčebných zařízeních, v diagnostických ústavech, speciálních výchovných zařízeních, speciálních školách pro děti s více vadami, ústavech sociální péče, v domovech důchodců i v odborné činnosti v terénu (např. v protidrogové prevenci, v práci se skupinami problémové mládeže aj.) a v oblasti sociální práce."²¹

---

²⁰ http://www.sspgs-zlin.cz/ucebni_plany [13. 4. 2013].

²¹ <http://www.ped-km.cz/vos.html>, [13. 4. 2013]

2.2 Profil absolventa studijního oboru Sociální pedagogika

Absolvent je vybaven odbornými kompetencemi, které obsahují teoretické znalosti, praktické sociální dovednosti a určitou profesionálně morální identitu. Je připraven na práci se všemi lidmi různých sociálních i věkových skupin.

Znalosti a dovednosti nabývá absolvent plněním studijních závazků daných předmětů, které je možno dělit následovně:

Teoretický společensko-vědní základ

Předpokládá se základní orientace ve filozofických otázkách výchovy a vzdělávání, včetně utváření cílů výchovy a hodnot (filozofie a axiologie, historie pedagogiky), základních pojmech a jejich souvislostech a vztazích (základy pedagogiky, psychologie, ontogenetické psychologie, sociologie).

Aplikovaný a oborový základ

Aplikovaný vědní blok předpokládá získání vědomostí ze specifických oblastí sociálně pedagogické edukace dětí, mládeže a dospělých. Student se orientuje v problematice utváření a výchově sociální vztahů, seznamuje se s různými komunikačními technikami, výchovnými metodami a prostředky (sociální pedagogika, sociální psychologie, výchova ve volném čase), orientuje se v problematice pedagogické a psychologické diagnostiky, sociálně patologických jevů, specifických výchovných přístupů k dětem a mládeži (speciální pedagogika).²²

---

²²<http://www.ped.muni.cz/katedry-a-instituty/socialni-pedagogika/studium/oborova-profilace/socialni-pedagogika-a-volny-cas/>, [13. 4. 2013]

3. SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA VE ŠKOLSKÉM SYSTÉMU

3.1 Vymezení profese sociální pedagog

Pokud se budeme chtít zabývat profesí sociálního pedagoga a její charakteristikou, musíme poukázat na fakt, že jako taková v katalogu profesí stále schází. Nejvíce je používána charakteristika vychovatele, což nevyhovuje úplně přesně, protože ne vždy se kryje s časovou aktivitou školy. V praxi je profese sociálního pedagoga velmi blízká profesi učitel, psychoterapeut, metodik prevence, psycholog, již zmíněný vychovatel, ale rozhodně je nemůže nahradit.

Podle Krause lze hlavní funkce sociálního pedagoga rozdělit do dvou oblastí - integrační a rozvojové.

- Integrační funkce se týká klientů, osob ve svízelných situacích, v sociálním a psychickém ohrožení, kteří vyžadují podporu a odbornou pomoc. Tito lidé se stávají překážkou pro své okolí.
- U rozvojové funkce jde o prevenci, o zajištění rozvoje osobnosti týkající se plnohodnotného naplnění volného času, správného životního stylu a vztahuje se k celé populaci.

Klíma charakterizuje profesi sociálního pedagoga, jako specializovaného specialistu vybaveného teoreticky, prakticky a koncepčně pro plánované působení na jedince a sociální skupiny zejména tam, kde životní způsob a praxe je charakterizována destruktivním či nekreativním způsobem uspokojování potřeb a formování vlastní totožnosti.²³

Všeobecně lze říci, že jde o profesionála, který vede výchovný proces, působí na rozvoj a integraci týkající se především osob ve svízelných situacích s potřebou odborné pomoci.

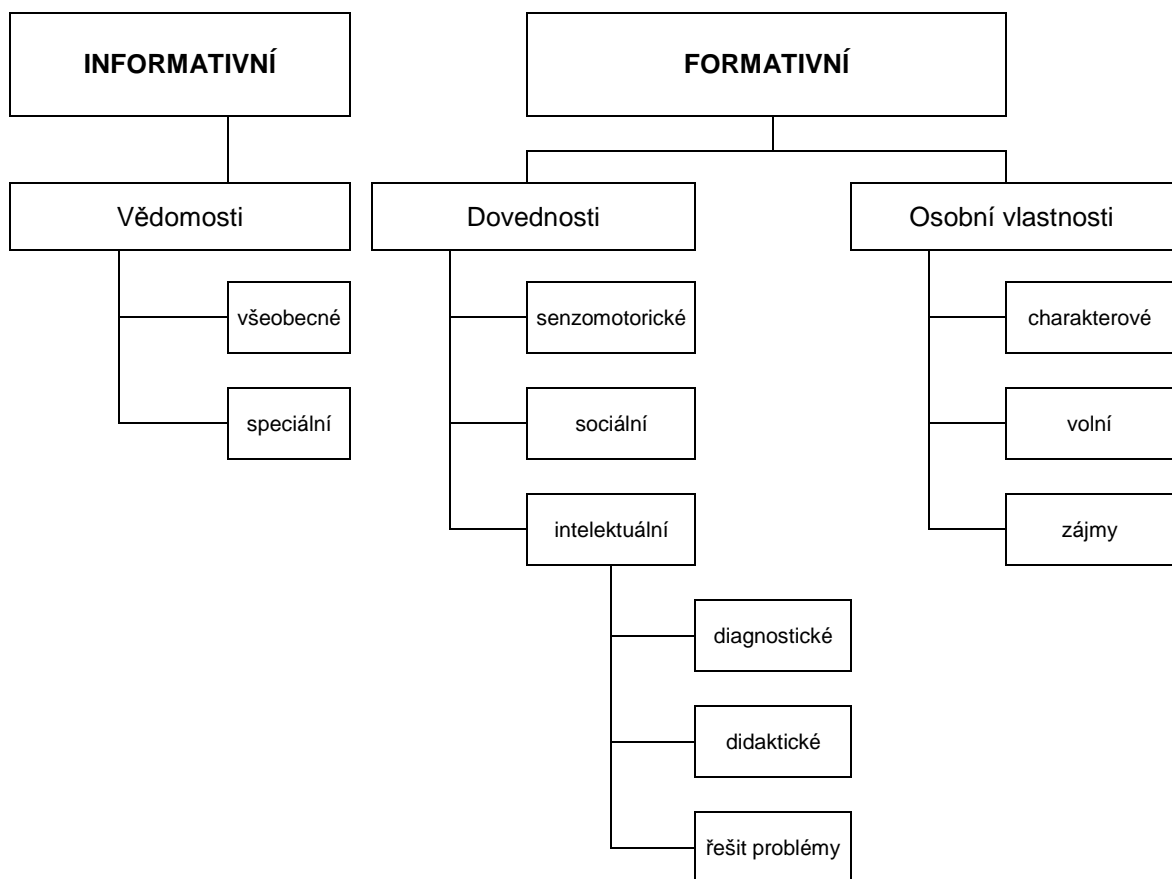
Mimo práci cílenou na výchovu může jít o práci s rodiči, spolupráci s pedagogy, sociálními pracovníky a dalšími odborníky. Může se jednat i o působení v oblasti manažerské, organizátorské a jiné, z něhož vyplývají určité kompetence. Podle Krause se jedná o požadavky vědomostní, dovednostní a osobní vlastnosti.

---

²³ Kraus, B., Poláčková, V., et al. Člověk - Prostředí. – Výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s. 34.

„V první řadě lze předpokládat vědomosti širšího společensko-vědního základu (obecné pedagogiky, psychologie, sociologie, filozofie) včetně vědomostí z oblasti biomedicínské (biologie člověka, somatologie, zdraví a nemoc), z oblasti sociální politiky, práce a práva. Vědomostní výbava musí dále zahrnovat speciální poznatky (sociální pedagogika, pedagogika volného času, metody sociálně výchovné práce, teorie komunikace, organizace a řízení výchovy ve volném čase). V neposlední řadě pak vědomostní profil doplňují poznatky z oblasti managementu, personalistiky, příp. teorie některé zájmové oblasti. Pokud jde o dovednosti, základem je výbava v oblasti komunikace, diagnostiky (prostředí i jedince), vedení dokumentace, využívání metod sociálně pedagogické prevence i terapie, ale také dovednosti asertivního řešení problémů, tvorby projektů. Lze je členit podle uvedeného schématu na senzomotorické, intelektové a sociální.“²⁴

Obr. 1.: Model kompetencí sociálního pedagoga

Zdroj: Kraus B., Poláčková V., et al., Člověk-Prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s. 36.

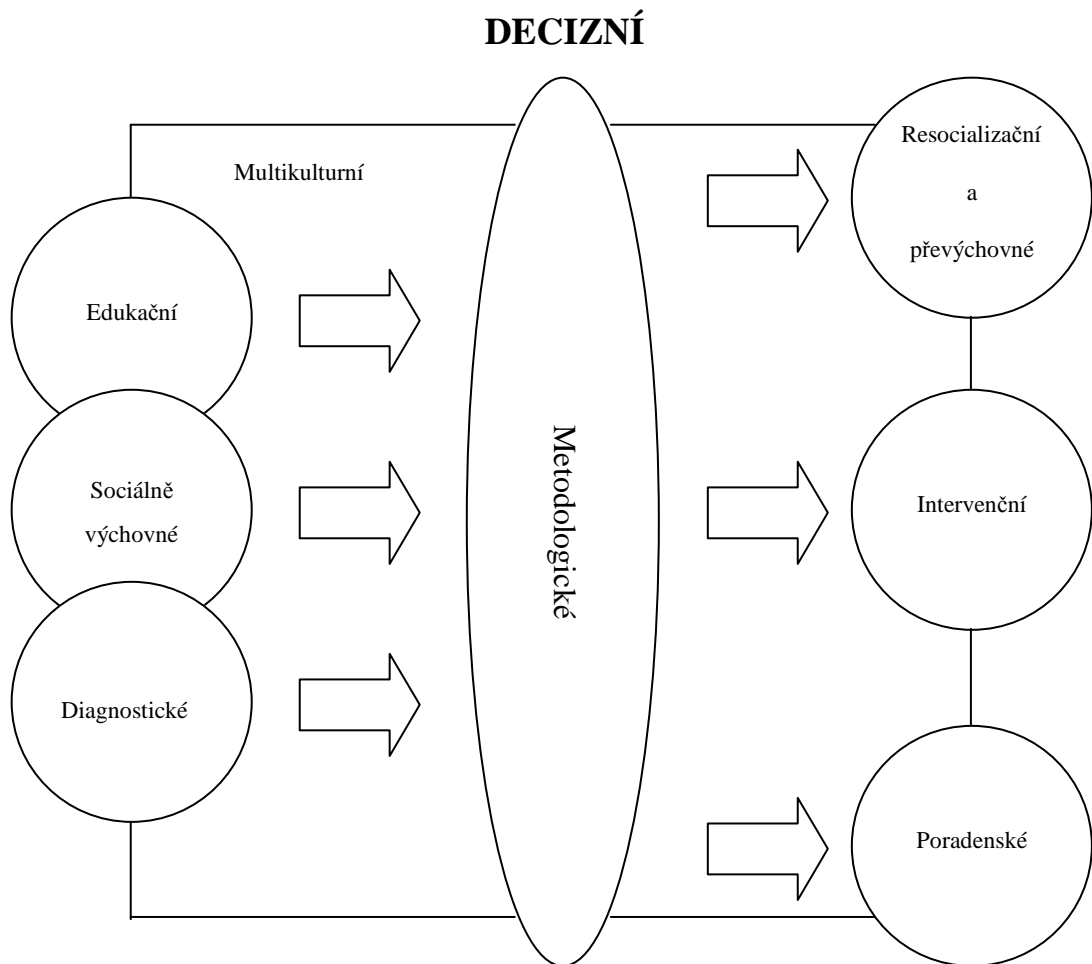
²⁴ Kraus, B., Poláčková, V., et al. Člověk - Prostředí - Výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s. 35.

Klíčové kompetence sociálního pedagoga nejvýstižněji vymezila Bakošová. Podle ní jde o schopnosti, činnosti, dovednosti a vědomosti. Rozděluje je:

- Kompetence edukační
- Kompetence převýchovy
- Kompetence poradenství
- Kompetence manažerské²⁵

Podle Chudého, jež vychází z rolí a praxe sociálního pedagoga, jsou obecné kompetence průnikem kompetencí.

Obr. 2: Model průniku kompetencí

Zdroj: Chudý, Š., Numeister, P., Jůvová, A. a el. al. Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí. Brno: Paido, 2010, s. 33

²⁵ Chudý, Š., Numeister, P., Jůvová, A. a el. al. Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí. Brno: Paido, 2010, s. 32.

- Edukační kompetence

Sociální pedagog je především vychovatel, formuje vlastní výchovné strategie založené na teorii a praxi. Svoji činnost navrhuje, řídí a posuzuje na podkladě osobních kritérií a kritérií státní politiky v oboru výkonu své profese.

- Sociálně výchovné kompetence

Obsahují znalosti a způsobilost k posilování sociálního základu osobnosti. Jde o přípravu prostředí a uskutečnění výchovných i sociálních programů s cílem budovat osobnost schopnou orientovat se ve společnosti a komunikovat. Důležitá je znalost osobnosti, výchovných taktik a působení transformace edukace na individualitu jedince.

- Preventivní kompetence

Jde o schopnosti rozpoznat odchylku od normy a umět aplikovat metody na osoby nebo skupiny, kteří to potřebují. Prevenci lze rozdělit do tří skupin: primární (jde o vytváření vzdělávacích a výchovných plánů za účelem vytvořit klima přijetí problémů), sekundární (jde o vedení jedinců či skupin k odmítání nežádoucích jevů v nevhodném prostředí), terciární (jde o nacvičování dovedností, taktik a budování vztahů).

- Resocializační a převýchovné kompetence

Díky těmto kompetencím může sociální pedagog odpovídat na výchovné a sociální situace, na jejichž základě vznikly sociálně-pedagogické jevy. Souhrn postupů (intervence) je opřena o vytváření a odhady plánů orientovaných jak na jedince, tak i na skupiny.

- Poradenské kompetence

Kompetence, které vedou k sebepoznávání, k ujasnění životních cílů, k řešení problémů, ale hlavně k hledání příčinných souvislostí.

- Diagnostické kompetence

Sociálnímu pedagogovi pomáhají k odhalování původu sociálně-patologických jevů. Zahrnují diagnostiku prostředí, sociálních pojetí výchovy, odhady používání diagnostických technik.

- Metodologické kompetence

Jsou založeny na připravenosti a aktivitě sociálního pedagoga. Měl by umět pochopit a popsat problém, reflektovat a interpretovat získané informace, vytvořit koncepci a klást cíle.

- Decizní kompetence

Jedná se o klíčové a nosné kompetence, které v sobě nesou rozsah jiných kompetencí a zároveň je mezi sebou prolíná jak obsahem, tak mírou. Sociální pedagog spoluutváří bezpečné a příjemné prostředí pro děti, mládež, ale i dospělé. Jde o dovednost dopředu rozmyslet, rozehrát a posoudit situaci, zároveň si přiznat odpovědnost za důsledky.²⁶

3.2 Možnosti uplatnění sociálního pedagoga ve škole

Ve škole se přijímají důležitá rozhodnutí o budoucích šancích žáků a také se zde odehrávají mnohé konflikty, a to v procesech individualizace a pluralizace. Ty se podílejí na znejistění žáků a zároveň vyvolávají potřebu jejich kvalifikované podpory. Specifickou formu pomoci by mohl dětem a dospívajícím poskytnout **sociální pedagog ve škole**, jenž se může stát kompetentním vykonavatelem sociálně pedagogických úkolů školy. Je možno je nastínit ve třech oblastech:

- Sociální výchova
- Sociální poradenství
- Multikulturní výchova

Sociální pedagogové jako pracovníci stojící mimo školní hierarchii mohou představovat spojovací **článek mezi školou, rodiči a dalšími institucemi** včetně oddělení péče o rodinu a děti i oddělení sociální prevence a sociálně právní ochrany.²⁷

---

²⁶ Chudý, Š., Numeister, P., Jůvová, A. a et. al. Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí. Brno: Paido, 2010, s. 33-35.

²⁷ Kraus, B., Poláčková., V., et al. Člověk - Prostředí – Výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s. 192.

Dle Krause lze roli sociálního pedagoga popsat takto:

- *"Jako pomocníka a "obhájce" žáka (jeho práv a důstojnosti),*
- *jako mediátora v konfliktech se žáky a rodiči,*
- *jako koordinátora s veřejnou správou,*
- *jako iniciátora spolupráce s místními výchovně-vzdělávacími institucemi,*
- *jako organizátora volnočasových projektů a aktivit. "*

Kvalita a komplikovanost výchovných úkolů si žádá odborný a souhrnný přístup, který nemohou provádět sami učitelé, ale potřebují pomoci. Na druhou stranu jejich znalost a erudovanost přispěje ku prospěchu věci. Proto je nutné, aby tyto dvě profese mohly spolupracovat jako společníci a tím by se snížily sociálně-patologické jevy např. šikana, nevhodné chování, drogy, agresivita u dětí i mládeže aj.²⁸

V současné době jsou profese, činnost a aktivity sociálního pedagoga ukotveny v zákonech ČR, a to v zákoně č. 257/200 Sb. O Probační a mediační službě, zákoně č. 108/2006Sb. O sociálních službách, zákoně č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících.

V resortu školství lze sociálního pedagoga najít v těchto institucích:

- **resort školství, mládeže a tělovýchovy:**
  - o školní kluby, družiny, domovy mládeže,
  - o dětské domovy,
  - o domy dětí a mládeže, střediska volného času,
  - o instituce ochranné výchovy,
  - o instituce výchovného poradenství (včetně výchovného poradce ve školách),
  - o systémy preventivně výchovné péče (krizová centra, střediska pro mládež),²⁹

---

²⁸ Kraus, B., Poláčková, V., et al. Člověk - Prostředí – Výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s. 192.

²⁹ Kraus, B., Poláčková, V., et al. Člověk - Prostředí – Výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s. 192.

Sociální pedagog jako asistent pedagoga

Asi nejnáročnější pracovní pozicí je činnost sociálního pedagoga jako asistent pedagoga. Bývá vnímán jako podpora pro děti s mentálním nebo tělesným postižením, v oblasti individuálního rozsahu. Jedná se i o asistenty pro romské děti. Jde o integraci sociálně znevýhodněného dítěte do školního prostředí a do kolektivu. Role asistenta pedagoga je velmi náročná, protože se netýká pouze pomoci v komunikaci a začlenění do kolektivu spolužáků, ale týká se i znalostí speciální pedagogiky, psychologie, problematiky z oblasti medicíny, administrativní činnosti (docházkový sešit, osobní spisy, evidence dětí, školní vzdělávací program,...)

Sociální pedagog v roli vychovatele

Podílí se na organizaci volnočasových aktivit, musí mít znalosti z vývojové psychologie, z důvodu různých potřeb svěřených dětí a mládeže. Určitě je v zájmu dítěte individuální přístup a osobní zájem a schopnost naslouchat. Týká se to hlavně dětských domovů, diagnostických ústavů, výchovných ústavů, kde se vychovatel stává dospělým vzorem pro svěřené děti a záleží jen na něm, jaký způsob zvolí, aby si nechal pedagogický nadhled a vhodné citové vazby.

Sociální pedagog jako pedagog volného času

Mezi zařízení, která jsou součástí struktury školských zařízení a zabývající se volnočasovou činností patří např. jazykové školy, školní družiny, domy dětí a mládeže, umělecké školy a jiné.

Důležitá je komunikace mezi sociálním pedagogem a dítětem, která vede ke zjištění jeho zálib. Jde o odreagování od školních závazků a je velmi nevhodné dítě nutit do aktivit, které ho nezajímají. Sociální pedagog je metodikem, vedoucím a podporou v zájmové činnosti. Je důležité umět rozdělit denní aktivity dítěte a zamezit tak začlenění do skupin s deliktním chováním (užívání návykových látek) a posílit rodinné vazby a vztahy s vrstevníky.³⁰

---

³⁰ Chudý, Š., Numeister, P., Jůvová, A. a el. al. Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí. Brno: Paido, 2010, s. 36-37.

3.3 Možnosti uplatnění v jiných resortech (institucích)

Sociálně pedagogická dimenze působení sociálního pedagoga představuje širokou oblast:

- **resort spravedlnosti:**
  - oblast penitenciární a postpenitenciární péče (vychovatelé v nápravných zařízeních, věznicích, institut probačního pracovníka),
- **resort zdravotnictví:**
  - psychiatrické léčebny,
  - rehabilitační instituce,
  - kontaktní centra (protidrogová apod.),
- **resort sociálních věcí:**
  - sociální asistenti,
  - sociální kurátoři pro mládež,
  - instituce sociálně výchovné péče o seniory,
  - ústavy sociální péče
- **resort vnitra:**
  - utečenecké tábory,
  - nápravná zařízení.

„V uvedeném přehledu jsou instituce, které s pracovníky daného typu počítají, u jiných je třeba jejich uplatnění v rámci nomenklatury profesí zakotvit.“³¹

Absolvent studia oboru Sociální pedagogika je vybaven všeobecnými kompetencemi. Výčet oblastí, kde může sociální pedagog kompetence uplatnit je velmi obsáhlý, např. v oblasti manažerské, organizátorské, při převýchově, resocializaci, při volnočasových aktivitách s dětmi i dospělými, při řízení lidských zdrojů a další.

---

³¹ Kraus, B., Poláčková, V., et al. Člověk - Prostředí – Výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s. 39-40

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

4.1 Cíl, metody výzkumu a stanovení hypotéz

Informace získané a zpracované v praktické části práce vystihují informovanost studentů na středních školách o profesi sociálního pedagoga a o problematice sociálně-patologických jevů. Jedná se zejména o výskyt nežádoucích prvků např. užívání návykových látek, šikanu, agresivitu a jejich osobní názory na potřebu sociálního pedagoga ve škole i mimo školu. Výzkum byl také orientován na pedagogy v praxi, na jejich zkušenosti s pomocí sociálního pedagoga, možnosti uplatnění jeho profese, náplň jeho práce a jeho nezbytnost jako partnera pedagoga při řešení sociálně-patologických jevů ve škole.

Cílem mé práce bylo zjistit, jaká je informovanost studentů a pedagogů o profesi sociálního pedagoga ve školství, jeho zařazení mezi pedagogické profese. Proto byly stanoveny čtyři hypotézy logicky související s uvedenou problematikou, na základě jejichž ověření a potvrzení, případně vyvrácení, je možné rozhodnout, zdali byl, či nebyl splněn cíl práce:

H1 - Pracovní pozice sociálního pedagoga je ve školství potřebná.

H2 - Studenti vědí o profesi sociálního pedagoga.

H3 - Pedagogové znají profesi sociálního pedagoga.

H4 - Je nezbytné zařadit profesi sociální pedagog do katalogu práce mezi pedagogické profese.

Metody výzkumu

K ověření hypotézy č. 1 byly vyhodnoceny informace jak od studentů, tak i od pedagogů. Z vhodných výzkumných metod byl pro sběr dat zvolen dotazník. Dotazník je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat pro různé typy průzkumů. Skládá se ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů. Data jsou získána v poměrně krátkém čase a je zabezpečena anonymita, která je dle mého mínění velmi důležitá, neboť ne každý jedinec je ochoten na otázky odpovídat. Pro zjišťování názorů byly vybírány otázky uzavřené (4) i otázky otevřené (3). Vysvětlení k odpovědím na otázky bylo podáno jednak ústně a charakterizováno bylo i na začátku dotazníku. Na jeho vypracování byla určena jedna vyučovací hodina (45 min.). Pro pedagogy byl zvolen rozhovor.

Na potvrzení či vyvrácení hypotézy č. 2 byly použity informace z druhé části dotazníku určeného studentům. Jedná se převážně o uzavřené otázky.

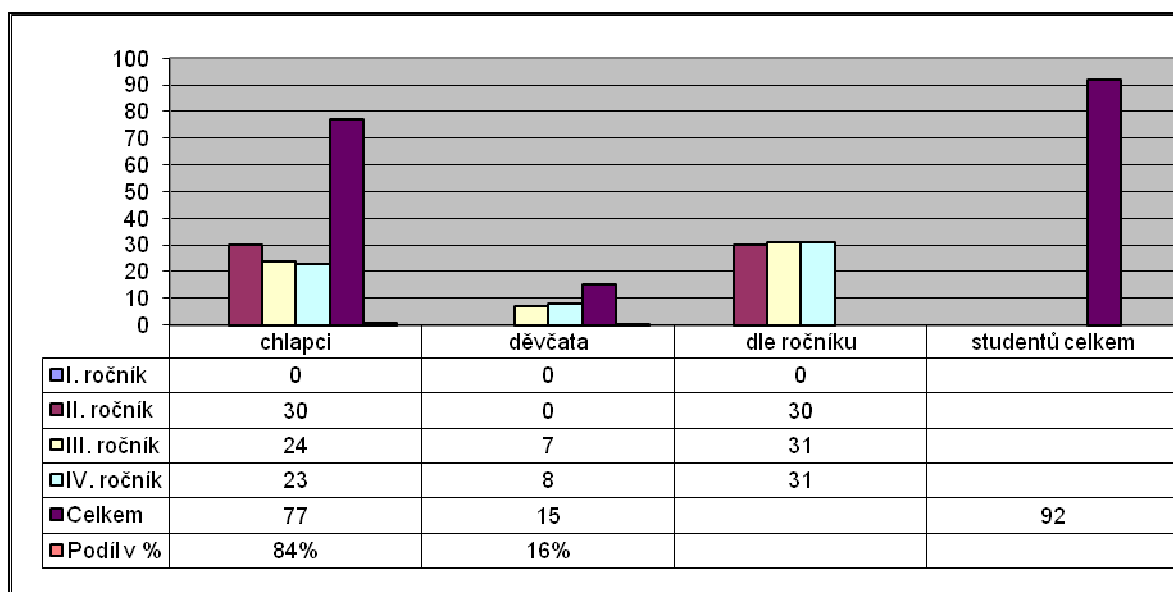
Hypotézu č. 3 a 4 můžeme potvrdit nebo vyvrátit pomocí získaných dat z rozhovoru pro pedagogy. Otázky byly zvoleny otevřené (8) i uzavřené (3) proto, že každý pedagog má jiný názor už jen z pohledu praxe v práci s dětmi a mládeží.

Veškerá data získaná dotazníky byla zpracována a seříděna v počítačovém programu Microsoft Office Excel do souhrnných tabulek doplněných o grafy, které jsou uvedeny v části 4.2 a 4.4.

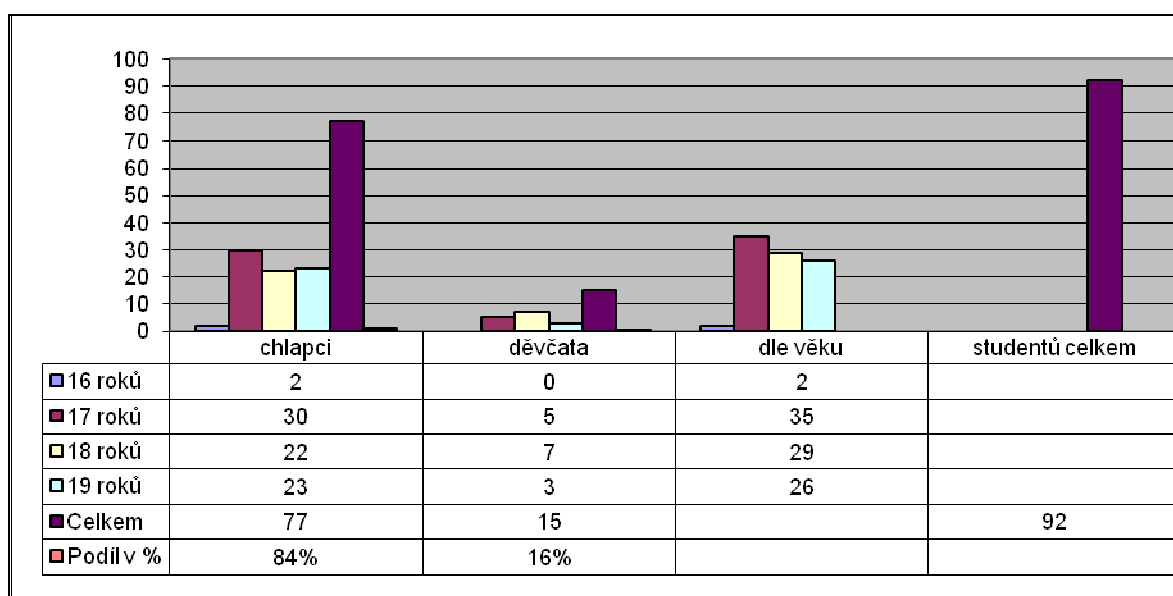
4.2 Výběr respondentů

Otázky, týkající se sociálně-patologických jevů a profese sociálního pedagoga, zodpovídali studenti střední školy v okrese Blansko z druhého až čtvrtého ročníku. Celkem bylo rozdáno 105 dotazníků, vrátilo se jich 92. Z toho bylo 16% dívek a 84% chlapců.

Graf č. 1

Graf č. 2

4.3 Vlastní výzkum

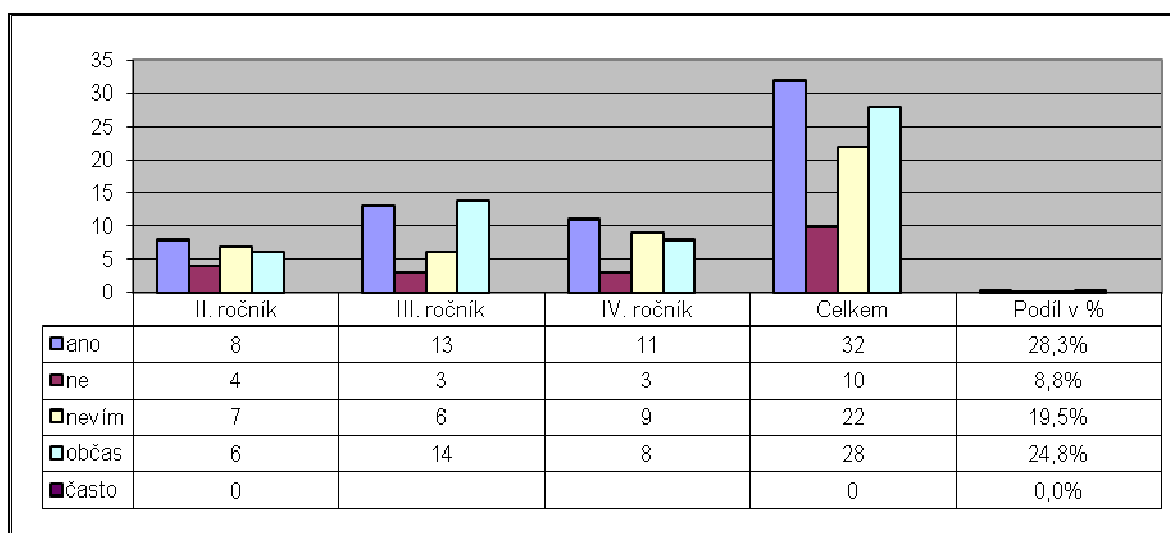
Jako hlavní metodu výzkumu jsem zvolila dotazník s otevřenými i uzavřenými otázkami, dále jsem využila zaznamenané reakce z prostředí školy a vědomosti z přečtených dokumentů. Na střední škole jsem pobývala velmi často, protože jsem tam vykonávala odbornou praxi ke studiu a bylo mi umožněno prostudovat různé spisy školního psychologa a několik postupů při řešení sociálně-patologických jevů u studentů. Během praxe jsem požádala studenty druhého, třetího a čtvrtého ročníku o zpracování dotazníku. Na vypracování dotazníku měli studenti vyčleněnu jednu vyučovací hodinu. Dále jsem provedla rozhovory s pedagogy. Každý rozhovor trval přibližně 20-30 minut a odpovědi jsem si stručně zaznamenávala. Byly provedeny v měsících leden a únor 2013 v průběhu praxe.

4.4 Analýza a prezentace výsledků výzkumu

Otázka č. 1:

Myslíte si, že se ve Vaší třídě objevují sociálně-patologické jevy (šikana, drogy, rasismus)?

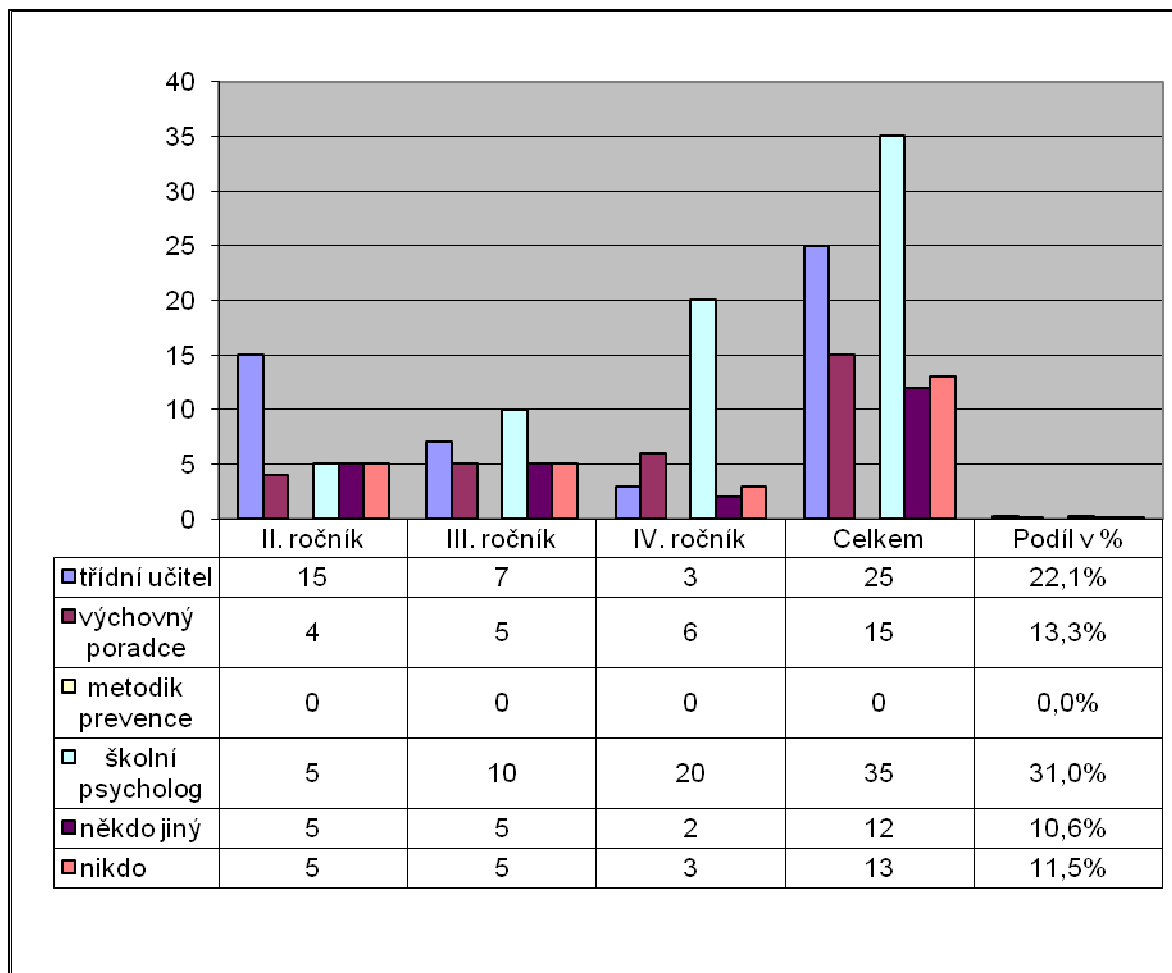
Graf č. 3

Z celkového počtu 92 respondentů odpovědělo na otázku č. 1, že se u nich ve třídě vyskytují sociálně-patologické jevy 28,3% , že se vyskytnou občas odpovědělo 24,8%, o žádných neví 19,5% respondentů a 8,8% tvrdí, že se určitě žádné nevyskytují. Z toho vyplývá, že sociálně-patologické jevy ve škole existují a určitě jich není málo.

Otázka č. 2:*Pokud ano, kdo je na škole řeší?*

Graf č. 4

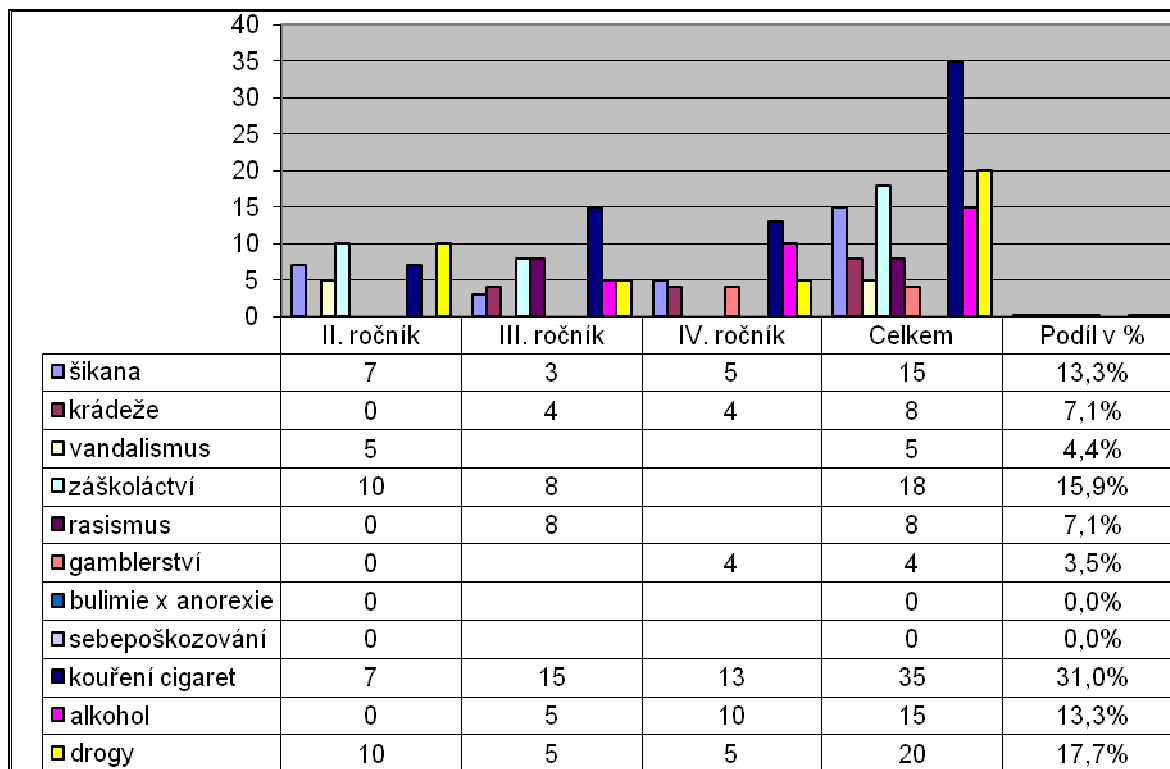

Na otázku, kdo sociálně-patologické jevy na škole řeší, odpovědělo 31%, že školní psycholog, 22,1% uvedlo třídního pedagoga, 13% by se obrátilo na výchovného poradce. 11,5% respondentů si myslí, že nikdo a 10,6% někdo jiný. Z výsledků je patrné, že nejvíce tyto problémy řeší školní psycholog a třídní učitel.

Otázka č. 3:

Jaké sociálně-patologické jevy se objevují nejvíce?

Graf č. 5

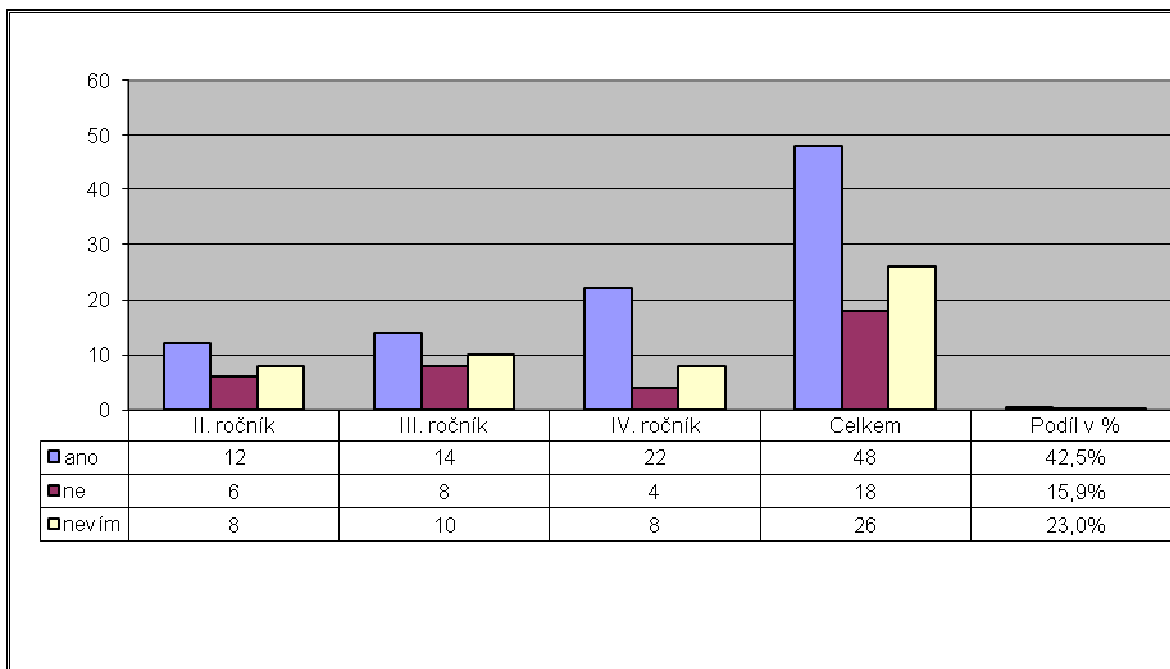

Z informací získaných na otázku č. 3 můžeme sestavit žebříček nejčastěji se vyskytujících sociálně-patologických jevů a vypadal by následovně: na 1. místě s 31% se umístilo kouření cigaret, 2. místo obsadily drogy se 17,7%, kdy studenti uvádějí lehčí drogy jako konopí a extázi. Na 3. místo se dostalo záškoláctví s 15,9%, o 4. místo se 13,3% dělí alkohol a šikana. 5. místo obsadily se 7,1% krádeže a rasismus, na 6. místo se dostal vandalismus se 4,4% a konečně 7. místo zabírá gamblerství. Z tohoto výčtu lze usoudit, že v popředí jsou sociálně-patologické jevy, které dnešní mládež vidí ve většině případů v každodenním životě dnešní společnosti.

Otázka č. 4:

Setkal/a jste se někdy s pojmem "sociální pedagog"?

Graf č. 6

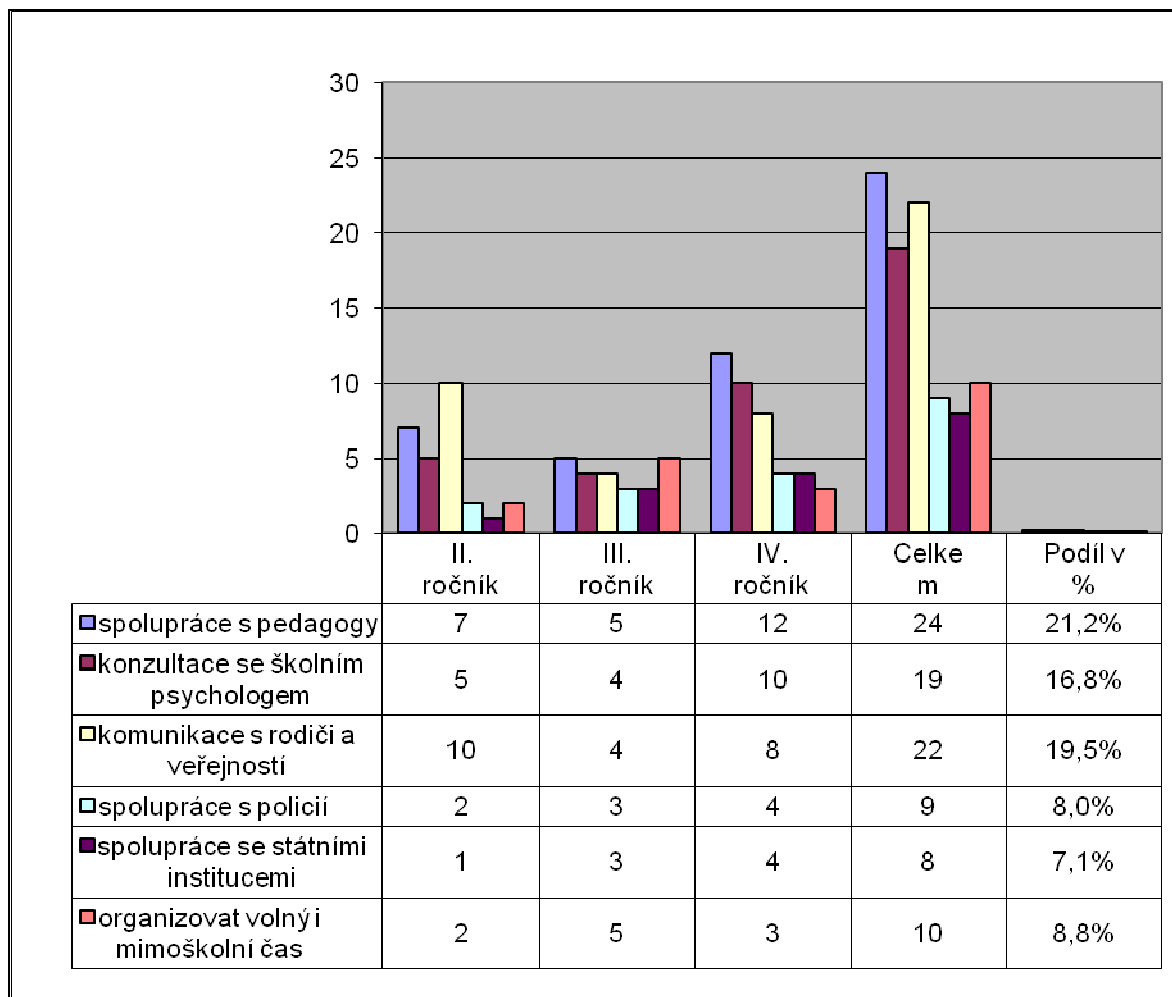

Na otázku č. 4, zda se někdy setkali s pojmem sociální pedagog, odpověděli v 42,5% , že ano, 23% neví a 15,9% se s tím pojmem nesetkalo. Z toho vyplývá, že pojem sociální pedagog studenti znají nebo o něm přinejmenším slyšeli.

Otázka č. 5:

Co by mělo být jeho náplň práce?

Graf č. 7

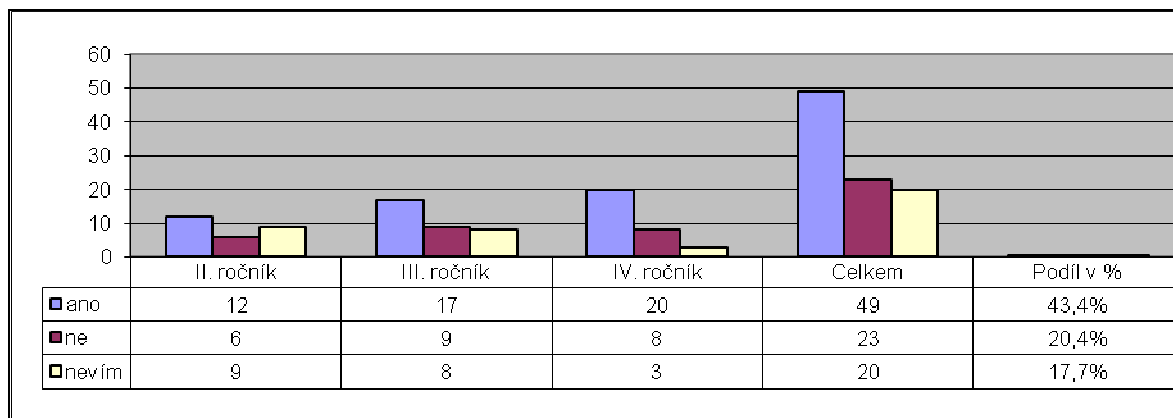
Jako náplň práce vidí 21,2% ve spolupráci s pedagogy, 19,5% respondentů v komunikaci s rodiči a veřejností, 16,8% ji spatřuje v konzultacích se školním psychologem. Dle 8,8% dotazovaných by měl organizovat volný i mimoškolní čas, podle 8% by měl spolupracovat s policií a v 7,1% spolupracovat se státními institucemi. Dle těchto výsledků lze soudit, že respondenti vidí náplň práce především ve školním prostředí a jeho blízkosti.

Otázka č. 6:

V případě, že byste se sám/sama setkal/a s nějakým problémem vyhledal/a byste jeho pomoc?

Graf č. 8

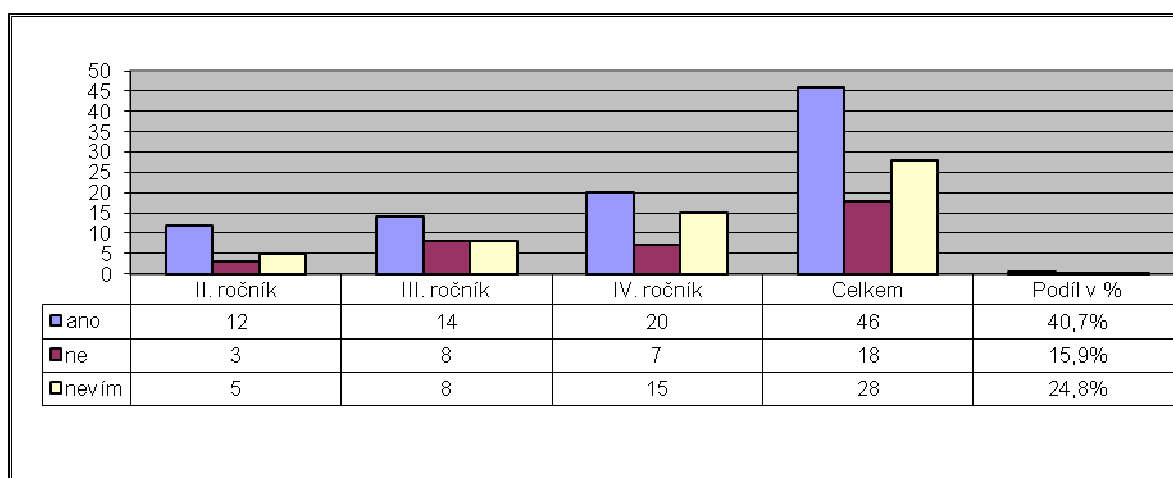

K otázce č. 6 uvedlo 43,4% , že by se s problémem svěřilo, 20,4% by sociálního pedagoga nevyhledalo a 17,7% odpovědělo, že neví. Z toho lze soudit, že studenti vědí na koho se obrátit v případě, že budou řešit nějaký problém.

Otázka č. 7:

Uvítal/a byste jeho působení na Vaší škole?

Graf č. 9

Na otázku působení sociálního pedagoga na škole odpovědělo 34,5% respondentů ano, 22,1% se vyjádřilo záporně a 24,8% nevědělo. Z odpovědí na otázky 6 a 7 lze vyvodit, že jeho působení na škole by přivítala většina studentů.

Vyhodnocení rozhovorů - odpovědi pedagogů

Druhá část výzkumu se uskutečnila mezi pedagogy v praxi (9 respondentů). Výzkum byl zaměřen na jejich zkušenosti se sociálně patologickými jevy a názory na sociálního pedagoga ve školském systému.

- 1) *S jakými nejčastějšími výchovnými problémy a sociálně-patologickými jevy se setkáváte na Vaší škole?*
- 2) *Jakým způsobem a kdo řeší sociálně-patologické jevy ve škole a ve třídě?*
- 3) *Využíváte na škole školního psychologa, výchovného poradce, metodika prevence?*
- 4) *Jak navazujete kontakty s rodiči, institucemi, veřejností, aj.?*
- 5) *Setkali jste se někdy s profesí "sociální pedagog" a kde?*
- 6) *Víte, na kolika univerzitách se studuje sociální pedagogika?*
- 7) *Víte, jaké mají uplatnění absolventi tohoto oboru?*
- 8) *Myslíte si, že by sociální pedagog našel uplatnění na Vaší škole?*
- 9) *Jakou formou by mohl spolupracovat s pedagogy a dalšími profesemi na škole?*
- 10) *Myslíte si, že by měla tato pracovní pozice uplatnění na plný úvazek?*
- 11) *Na Slovensku je pozice sociálního pedagoga ukotvena v zákoně. Domníváte se, že je žádoucí, aby k této změně došlo i v ČR a proč?*

Z odpovědí na otázku „Jaké sociálně-patologické jevy jsou nejčastější“ vyplývá, že nejčastěji řeší problémy s vulgárním až agresivním chováním, záškoláctvím, kouřením, neukázněností a lhaním.

Na otázky č. 2 a 3, „*Jakým způsobem a kdo řeší sociálně-patologické jevy ve škole a ve třídě*“ a „*Využíváte na škole školního psychologa, výchovného poradce, metodika prevence?*“ shodně odpověděli, že výše zmíněné sociálně-patologické jevy řeší především třídní učitel, školní psycholog a výchovný poradce opakovanými pohovory se studenty, rodiči, vyšetřením a doporučením jak je řešit.

Na otázku „*Jak navazují kontakty s rodiči, institucemi, veřejností, aj.?*“ odpověděli, že převážně osobně (třídní schůzky), telefonicky, e-mailem a poštou.

V případě otázky č. 5 zda se setkali s profesí sociální pedagog a kde, většina vypověděla, že ano, ale pouze dva učitelé v praxi. Ostatní pouze z odborné literatury.

Na kolika univerzitách v České republice se obor "sociální pedagogika" studuje, nevěděl žádný pedagog, ale jaké by měli mít uplatnění absolventi tohoto oboru uvedli 4 pedagogové.

K otázce č. 8 a 9 shodně uvedli, že by sociální pedagog na jejich škole uplatnění určitě našel a taktéž se shodli na způsobu spolupráce a to odbornou konzultací a osobním kontaktem s pedagogy a dalšími profesemi na škole.

Zda by tato pracovní pozice měla uplatnění na plný úvazek všichni dotázaní odpověděli, že určitě ano a sami by to uvítali.

Na poslední otázku, zda je podle nich žádoucí ukotvení pozice sociálního pedagoga v zákoně, všichni uvedli ano, ale názory proč by tomu tak mělo být nebo proč tomu tak není, jsou různé. Příklad je uveden v příloze č. 2.

Z uvedeného vyplývá, že pozice sociálního pedagoga a jeho uplatnění ve školském systému je žádoucí. V pozici partnera pedagoga a ostatních pomáhajících profesí může ulehčit nárokům kladených na učitele a převzít výchovnou úlohu školy. Z tohoto důvodu jsem výzkum zaměřila na povědomí pedagogů i studentů o profesi sociálního pedagoga.

Hypotéza H1 - "*Pracovní pozice sociálního pedagoga je ve škole potřebná*". Domnívám se, že kladné odpovědi vypovídají o žádanosti profese sociální pedagog nejen mezi studenty, ale i u pedagogů. Vycházím i z odpovědí na otázky o výskytu sociálně-patologických jevů na škole, kde všichni uvedli minimálně jeden problém. **Hypotéza H1 se potvrdila.**

Hypotézy H2 "*Studenti vědí o profesi sociálního pedagoga*" byla potvrzena v poslední části dotazníků. Z hlediska studia sociální pedagogiky už na středních školách je informovanost studentů o sociálním pedagogovi podstatně vyšší, než v době, kdy se sociální pedagogika studovala pouze na vysokých školách s pedagogickým zaměřením.

Hypotéza H2 se potvrdila.

Hypotéza H3 "*Pedagogové znají profesi sociální pedagog*". Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že jsem se setkala z většinou kladných odpovědí. Pedagogové znají profesi

sociálního pedagoga převážně se studií odborné literatury, než z praxe. Určitě je stále velký prostor k diskuzím, výzkumům v oblasti sociální pedagogika, sociální pedagog a uplatnění ve školském systému a v jiných profesích. **Hypotéza H3 se potvrdila.**

Hypotéza H4 – *"Je nezbytné zařadit profesi sociální pedagog do katalogu práce mezi pedagogické profese"*. Pokud budeme hovořit o zařazení profese sociální pedagog do katalogu práce, je nezbytné ukotvení v legislativě. Všichni pedagogové se vyjádřili kladně a tím potvrdili platnost hypotézy H4. Inspiraci si můžeme vzít například u nejbližších sousedů (Slovensko, Německo). Domnívám se, že zařazením profese sociálního pedagoga mezi pedagogické profese by mohlo přispět k rovnováze vzdělávací a výchovné úlohy školy. **Hypotéza H4 se potvrdila.**

ZÁVĚR

Závěrem bych chtěla shrnout poznatky získané při zpracování mé bakalářské práce. V první etapě jsem prostudovala odbornou literaturu, historii, různá pojetí sociální pedagogiky, vymezení pojmů a kompetence sociálního pedagoga a v neposlední řadě možnosti uplatnění nejen ve školství, ale i v jiných resortech. Druhá část práce byla zaměřena na přípravu výzkumu. Jednalo se o studium postupu zpracování kvantitativního výzkumu, popisu cíle práce a metodologického postupu. V závěrečné etapě jsem se věnovala samotnému výzkumu a prezentaci výsledků. Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda sociální pedagog najde uplatnění ve školském systému.

S rozvojem celé společnosti dochází k postupnému vývoji i v oboru sociální pedagogika, stejně jako u profese sociální pedagog. Tento rozvoj se odvíjí od rostoucí globalizace, technizace, automatizace, ale především souvisí s narůstajícími projevy sociálně-patologických jevů ve společnosti.

Byla jsem překvapena, že většina oslovených respondentů by uvítala sociálního pedagoga ve škole a přikláněli se i k zařazení a využitelnosti této pozice.. Bohužel jde stále jen o teorii. Sociální pedagog by měl vejít do povědomí. Obor sociální pedagogika je jedním z oborů, kterému se věnuje řada VŠ, ale stále se postrádá zařazení do katalogu práce. Dle mého názoru by se profese sociálního pedagoga měla ubírat tímto směrem a tady vidím velké rezervy, protože jde o profesi budoucnosti.

Při zpracování mé bakalářské práce jsem se utvrdila v názoru, že v českém školství chybí jeden prvek a tím je sociální pedagog. Domnívám se, že spolupráce se všemi profesemi ve škole a především partnerství s učiteli by přineslo přiměřené rozdělení stále vyšších nároků na pedagogický personál. Podle mého názoru by se učitelé měli zabývat převážně vzdělávací úlohou a ostatní pedagogické profese, kam řadím i sociálního pedagoga, by se ujaly úlohy výchovné. Tzn. řešení problémů s žáky, zajišťování spolupráce s rodiči, organizování mimoškolního času, aj.

O výsledky výzkumu projevíli zájem jak samotní pedagogové se kterými jsem uskutečnila rozhovory, tak školy, které se zapojily do dotazníkového šetření. Tento zájem mě utvrdil v mém názoru, že o pozici sociálního pedagoga by ve školském prostředí byl velký zájem. Domnívám se, že bych na toto téma mohla navázat i v DP a zjišťovat, zda za určité období došlo ke změně pozice sociálního pedagoga ve školském prostředí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony

Zákon č. 257/2000 Sb. O Probační a mediační službě, v platném znění

Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách, v platném znění

Zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících, v platném znění

Seznam literatury

BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1994, 251 s. ISBN 80-10-00485-5.

BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001, 374 s. ISBN 80-7178-479-6.

ČEREŠNOVÁ, M. *Sociální pedagog – teoretická reflexe a praktické možnosti.*, Bakalářská práce, Brno: UTB Zlín, 2011, 99 s.

ČERSTVÁ, L. *Sociální pedagog na základní škole*. Bakalářská práce, Brno: Pedagogická fakulta MU, 2006, 98 s.

HOPF A., překlad: VOKÁČOVÁ - SVATOŠOVÁ, B., PÍPAL, M. *Sociální pedagogika pro učitele. Pomoc pro každý všední den*. Sozialpädagogik für die lehrerinnen und lehrer. Praha: Pedagogická fakulta univerzita Karlova, 2001, 181 s. ISBN 80-729-053-6

HRADEČNÁ, M. a kol. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1998, 89 s. ISBN 80-7184-015-7

HRONCOVÁ, J. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. Banská Bystrica: PdF UMB, 2001, 298 s. ISBN 80-8055-476-5.

CHUDÝ, Š., NEUMEISTER, P., JŮVOVÁ, A., et. al. *Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí*. Brno: Paido, 2010, 202 s. ISBN 978-80-7315-212-3

CHUDÝ, Š., JŮVOVÁ, A., NEUMEISTER, P., et. al. *Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesí II*. Brno: Paido, 2011, 154 s. ISBN 978-80-7315-227-7

JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha: Karolinum, 1998, 163 s. ISBN 382-233-97

KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství univerzity Palackého, 1996, 63 s. ISBN 80-7067-669-8

KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998, 165 s., ISBN 80-7041-841-9

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001., 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3

NĚMEC, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.

PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada publishing a.s., 2012, 208 s. ISBN 978-80-247-3470-5

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6

PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 45 s. ISBN 80-210-1946-8

ŘEHOŘ, A. *Metodické pokyny pro zpracování bakalářské práce*. Brno: IMS, 2006, 45 s.

STŘELEČEK, S. *Studie z teorie a metodiky výchovy I*. Brno: MU, 2002, 155 s. ISBN 80-86633-00-4.

WROCZYŃSKI, R. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava, 1968. 309 s.

Odborné časopisy

BAKOŠOVÁ, Z., *Sociálny pedagóg a jeho kompetencie*. In *Pedagogická revue*, roč. 57, č. 1, 2005, 86 s. ISSN 1335-1982

HRONCOVÁ, J. *Sociální pedagogika-vývin a současný stav*. In Pedagogická revue, roč. 57, č. 1, 2005, 86 s. ISSN 1335-1982

Internetové zdroje

<http://www.upol.cz/skupiny.studijni-obory/obor/socialni-pedagogika/>, [13.4.2013]

<http://pedagogika.ff.cuni.cz/node/20>, [13.4.2013]

<http://www.uhk.cz/cs-cz/fakulty-a-pracoviste/pedagogika-fakulty/katedry-a-stavy/katedra-socialni-pedagogiky/zakladni-informace/Stranky/default.aspx>, [13.4.2013]

<http://www.imsbrno.cz/cs/pro-uchazece/pozvani-do-studia-socialni-pedagogiky.html>, [13.4.2013]

<http://ects.utb.cz/plan/6766?lang=cs>, [13.4.2013]

<http://www.sspgs-zlin.cz/ucebni-plany>, [13.4.2013]

<http://www.ped-km.cz/vos.html>, [13.4.2013]

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠM	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
FF UK	Filosofická fakulta Univerzity Karlovy
PsF UHK	Pedagogicko-sociální fakulta Univerzity Hradec králové
IMS	Institut mezioborových studií
UTB	Univerzita Tomáše Bati
SSPGS	Střední škola pedagogicko-sociální
VOŠPS	Vyšší odborná škola pedagogicko-sociální
ŠVP	Školský výchovný program.
ČR	Česká republika
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
VŠ	Vysoká škola
Sb.	Sbírka zákona
z. č.	zákon číslo
obr.	obrázek
aj.	a jiné
např.	například
tzn.	to znamená
tj.	to jsou

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Model kompetencí sociálního pedagoga s. 25

Obr. 2: Model průniku kompetencí s. 26

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	s. 35
Graf č. 2	s. 35
Graf č. 3	s. 36
Graf č. 4	s. 37
Graf č. 5	s. 38
Graf č. 6	s. 39
Graf č. 7	s. 40
Graf č. 8	s. 41
Graf č. 9	s. 41

SEZNAM PŘÍLOH

Bylo provedeno 9 rozhovorů a v příloze P II a P III je ukázka dvou z nich.

Příloha P I: Dotazník

Příloha P II: Rozhovor č. 1

Příloha P III: Rozhovor č. 2

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážená studentko, vážený studente,

jsem studentkou oboru Sociální pedagogika na Institutu mezioborových studií v Brně. Ráda bych se na Vás obrátit s dotazníkem, který je anonymní a bude sloužit pouze pro účely bakalářské práce na téma „Sociální pedagog a možnosti uplatnění ve školském systému“.

V dotazníku, prosím, označte křížkem vhodnou alternativu (v případě potřeby označte více možností nebo dopište).

Za Vaši ochotu a spolupráci při vyplňování dotazníku předem děkuji

Ivana Janečková

Pohlaví

- a) dívka**
- b) chlapec**

Věk

- a) 16**
- b) 17**
- c) 18**
- d) 19**

Ročník studia

a) první	c) třetí
b) druhý	d) čtvrtý

1) Myslíte si, že se ve Vaší třídě objevují sociálně-patologické jevy (např. šikana, drogy, záškoláctví, rasismus,...)?

a) ano	c) nevím	e) často
b) ne	d) občas	

2) Jaké sociálně-patologické jevy se objevují nejvíce?

a) šikana	g) gamblerství
b) krádeže	h) bulimie x anorexie
c) vandalismus	ch) sebepoškozování
d) záškoláctví	i) kouření cigaret
e) rasismus	j) alkohol
f) jiné	k) drogy (extáze, marihuana, pervitin, heroin, LSD, aj.) uveď, které nejvíce
- .....

3) Pokud ano, kdo je na škole řeší?

a) třídní učitel	d) školní psycholog
b) výchovný poradce	e) někdo jiný
c) metodik prevence	f) nikdo

PŘÍLOHA P II:

Rozhovor č. 1

1) S jakými nejčastějšími výchovnými problémy a sociálně-patologickými jevy se setkáváte na Vaší škole?

Mezi nejčastější problémy patří agresivní chování, vulgární vyjadřování, kouření, téměř žádná příprava na školní výuku, nedostatečně omluvené absence.

2) Jakým způsobem a kdo řeší sociálně-patologické jevy ve škole a ve třídě?

Třídní učitel - pohovor s žáky a rodiči, závažnější přestupky řeší výchovný poradce a školní psycholog.

3) Využíváte na škole školního psychologa, výchovného poradce, metodika prevence a jiné pomocné profese?

Ano - školního psychologa, výchovného poradce.

4) Jak navazujete kontakty s rodiči, institucemi, veřejností, aj.?

Kontakty s rodiči - přes žáky, třídní schůzky, telefon, e-mail

Kontakty s institucemi a veřejností - www. stránky, e-mail, osobní kontakt

5) Setkali jste se někdy s profesí "sociální pedagog" a kde?

Ano - při pedagogické činnosti

6) Víte, na kolika univerzitách se studuje sociální pedagogika?

Na většině univerzit.

7) Víte, jaké mají uplatnění absolventi tohoto oboru?

Asi na školách, nebo PPP.

8) Myslíte si, že by sociální pedagog našel uplatnění na Vaší škole?

Nevím - spíše ne - ale pouze z důvodu snižování počtu pracovníků

9) Jakou formou by mohl spolupracovat s pedagogy a dalšími profesemi na škole?

Odborné konzultace.

10) Myslíte si, že by měla tato pracovní pozice uplatnění na plný úvazek?

Teoreticky ano, prakticky je to zřejmě utopie, školy nemají peníze ani pro učitele.

11) Na Slovensku je pozice sociálního pedagoga ukotvena v zákoně. Domníváte se, že je žádoucí, aby k této změně došlo i v ČR a proč?

Samozřejmě, ale to bychom museli mít jinou vládu a jiný parlament.

PŘÍLOHA P III:

Rozhovor č. 2

1) S jakými nejčastějšími výchovnými problémy a sociálně-patologickými jevy se setkáváte na Vaší škole?

Kouření, zejména nezletilých žáků, vulgární vyjadřování žáků, agresivní chování mezi žáky, záškoláctví.

2) Jakým způsobem a kdo řeší sociálně-patologické jevy ve škole a ve třídě?

Třídní učitel, školní psycholog, výchovný poradce - opakované pohovory s žáky a rodiči, vyšetření, doporučení.

3) Využíváte na škole školního psychologa, výchovného poradce, metodika prevence a jiné pomocné profese?

Ano využíváme všechny uvedené profese.

4) Jak navazujete kontakty s rodiči, institucemi, veřejností, aj.?

Prostřednictvím třídních schůzek, osobní pohovory. Veřejnost - informace o škole formou individuálních rozhovorů, nábory, publikování v tisku.

5) Setkali jste se někdy s profesí "sociální pedagog" a kde?

Ano - v odborné literatuře.

6) Víte, na kolika univerzitách se studuje sociální pedagogika?

Nevím.

7) Víte, jaké mají uplatnění absolventi tohoto oboru?

Ne.

8) Myslíte si, že by sociální pedagog našel uplatnění na Vaší škole?

Počet pedagogických pracovníků se trvale snižuje! Za jiných okolností určitě ano.

9) Jakou formou by mohl spolupracovat s pedagogy a dalšími profesemi na škole?

Prostřednictvím konzultací.

10) Myslíte si, že by měla tato pracovní pozice uplatnění na plný úvazek?

Myslím, že ano.

11) Na Slovensku je pozice sociálního pedagoga ukotvena v zákoně. Domníváte se, že je žádoucí, aby k této změně došlo i v ČR a proč?

Ano, je důležité, aby konečně učitelé učili a ne se zabývali řešením nežádoucích jevů - bere to energii a čas.